

Folkhälsomyndigheten

Remissyttrande

Mottagare

Socialdepartementet
s.registrator@regeringskansliet.se
s.fs@regeringskansliet.se

Handläggare

Enheten för alkoholprevention
Richard Henriksson

Datum

2022-06-10

Vårt ärendenummer

00354-2022

Ert ärendenummer

S2022/00562

Folkhälsomyndighetens remissyttrande över betänkandet *En möjlighet till småskalig gårdsförsäljning av alkoholdrycker* (SOU 2021:95)

Sammanfattning

Folkhälsomyndigheten har beretts tillfälle att inkomma med synpunkter angående rubricerade remiss och har följande att anföra.

Myndigheten avstyrker förslaget att tillåta gårdsförsäljning av alkoholdrycker. Förutsättningen i kommittédirektivet att Systembolagets monopol säkras uppfylls inte. Monopolet och Sveriges alkoholpolitik blir svårare att rättfärdiga ur ett EU-rättsligt perspektiv om gårdsförsäljning enligt förslagen tillåts.

I en situation där regeringen föreslår att införa gårdsförsäljning trots att Systembolagets monopol inte kan säkras förordar myndigheten det alternativa förslaget. Det alternativa förslaget uppskattas leda till färre alkoholrelaterade sjukhusvister och dödsfall än huvudförslaget.

Folkhälsomyndighetens kommentarer

Nedan framgår Folkhälsomyndighetens kommentarer i brödtext under respektive rubrik citerad från utredningen.

9. EU-rättsliga förutsättningar för gårdsförsäljning med ett i övrigt bibehållet detaljhandelsmonopol

9.2 Gårdsförsäljning kan komma att ses som diskriminerande, och därmed som ett handelshinder

Myndigheten delar utredningens bedömning att gårdsförsäljning enligt förslagen kan komma att betraktas som diskriminerande och utgöra handelshinder enligt artikel 34 FEUF. Myndigheten noterar att utredningen inte har beaktat att gårdsförsäljning innebär nya möjligheter till marknadsföring som är exklusiva för

svenska producenter. Myndigheten anser att det stärker bedömningen att gårdsförsäljning enligt förslagen kan komma att betraktas som diskriminerande.

9.3 Gårdsförsäljning får inte utgöra ett medel för godtycklig diskriminering eller innefatta en förtäckt begränsning av handeln mellan medlemsstaterna

Myndigheten delar inte utredningens bedömning att de handelshinder som gårdsförsäljning enligt förslagen kan komma att utgöra går att rättfärdiga med hänvisning till artikel 36 FEUF och skydd för folkhälsan. Förslagen uppskattas leda till att antalet alkoholrelaterade sjukhusvistelser och dödsfall ökar.

Gårdsförsäljning enligt förslagen riskerar att inte betraktas som proportionerlig.

Fallen Norge och *Visnapuu* har inte varit vägledande för förslagen.

Gårdsförsäljning i Norge och Finland omfattar endast produkter som inte omfattas av EES-avtalet respektive inte produceras i andra medlemsländer, eller där producenter från andra medlemsländer tillåts sälja jämförbara produkter i dagligvaruhandeln (jämför med folköl i Sverige).

9.5 En restriktiv gårdsförsäljning försvagar inte detaljhandelsmonopolets ställning

Myndigheten delar inte utredningens bedömning att gårdsförsäljning enligt förslagen kan vara förenlig med Systembolagets monopol. Monopolet riskerar att hamna i konflikt med kriterierna om icke-diskriminering i artikel 37 FEUF och kan komma att istället prövas mot artikel 34 FEUF. Sveriges alkoholpolitik kan komma att inte framstå som sammanhängande och systematisk. Framstår inte Sveriges alkoholpolitik som konsekvent och systematisk är det inte säkert att monopolet går att rättfärdiga med hänvisning till artikel 36 FEUF och skydd för folkhälsan.

9.6 Om EU-domstolen skulle göra en annan bedömning, betyder det inte att monopolet behöver avskaffas

Myndigheten gör bedömningen att utredningen har underskattat riskerna för Systembolagets monopol med att införa gårdsförsäljning. Att avskaffa eller anpassa reglerna för gårdsförsäljning och återgå till tidigare ordning kan betraktas som en ny åtgärd som förstärker monopolet. Det kan också betraktas som att ett nytt monopol införs. Monopolet riskerar att hamna i konflikt med artikel 37 FEUF och kan komma att istället prövas mot artikel 34 FEUF. Framstår inte Sveriges alkoholpolitik som konsekvent och systematisk är det inte säkert att monopolet går att rättfärdiga med hänvisning till artikel 36 FEUF och skydd för folkhälsan.

10. Gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker

10.2 Vad som ska avses med gårdsförsäljning

Endast i samband med kunskapshöjande arrangemang

Myndigheten tillstyrker förslaget att Folkhälsomyndigheten får bemyndigande att ta fram föreskrifter om besöksarrangemang. Myndigheten delar utredningens bedömning att dessa arrangemang innebär någon form av marknadsföring.

Ansvar för att ge ut föreskrifter och allmänna råd om marknadsföring ligger på Konsumentverket.

10.3 Vem som ska få bedriva gårdsförsäljning

10.3.2 Hantverksmässig tillverkning

Myndigheten tillstyrker förslaget att Folkhälsomyndigheten får bemyndigande att ta fram föreskrifter om hantverksmässig tillverkning. Myndigheten delar utredningens bedömning att det finns ett behov för myndigheten att samverka med Jordbruksverket och Livsmedelsverket om dessa föreskrifter. Systembolaget antas besitta särskilda förkunskaper om hantverksmässig tillverkning utifrån de krav som ställs på produkterna i sortimentet lokalt och småskaligt. Myndigheten ser därför ett behov av att även samverka med Systembolaget om dessa föreskrifter.

10.4 Andra överväganden

10.4.3 Alternativ modell för gårdsförsäljning

I en situation där regeringen föreslår att införa gårdsförsäljning trots att Systembolagets monopol inte kan säkras, förordar myndigheten det alternativa förslaget. Det alternativa förslaget uppskattas leda till färre alkoholrelaterade sjukhusvister och dödsfall än huvudförslaget. Det är också mer i linje med gårdsförsäljning enligt allmänt språkbruk, det vill säga något som för tankarna till landsbygd och försäljning från en gård.

10.5 Villkor som ska gälla vid gårdsförsäljning

10.5.1 Prissättning

Myndigheten avstyrker förslaget att priset för upplevelsetjänsten inte får sättas lägre än tillverkningskostnaden plus skäligt påslag. Förhållandet mellan kostnad och pris är svårt att utreda, vilket försvårar kontroll av regelefterlevnad. Myndigheten förordar att priset för upplevelsetjänsten istället kopplas till prisbasbeloppet enligt ett tidigare förslag från utredningen där upplevelsetjänsten föreslogs inte få åsättas ett lägre pris än 238 kr utifrån 2021 års prisbasbelopp.

10.8 Förutsättningar och giltighetstid för gårdsförsäljningstillstånd

10.8.1 Förutsättningar för tillstånd

Myndigheten tillstyrker förslaget att Folkhälsomyndigheten får bemyndigande att ta fram föreskrifter om kunskapsprov för gårdsförsäljning och undantag från att avlägga sådant prov.

11. Ikraftträdande och frågan om tidsbegränsad lagstiftning

I en situation där regeringen föreslår att införa gårdsförsäljning trots att Systembolagets monopol inte kan säkras tillstyrker myndigheten förslaget att reformen tidsbegränsas och utvärderas. Myndigheten noterar att en utvärdering av

reformen försvåras om gårdsförsäljning införs nationellt och förordar att den först prövas i utvalda försökslän. Myndigheten förordar också att myndigheten får i uppdrag att i ta fram en plan för utvärderingen.

Myndigheten tillstyrker förslaget att Folkhälsomyndigheten får bemyndigande att ta fram föreskrifter om skyldighet för tillståndshavare att lämna de uppgifter som är nödvändiga för att myndigheten ska kunna föra statistik över gårdsförsäljningsverksamheten. För att underlätta myndighetens registerskyldighet anser Folkhälsomyndigheten att myndigheten även bör få bemyndigande att meddela administrativa sanktioner om reglerna inte efterlevs.

12. Konsekvensanalys

12.2 Konsekvenser av utredningens förslag

12.2.4 Konsekvenser för det offentliga

Kostnader för Folkhälsomyndigheten för föreskrifter, tillsyn och statistikinsamling och bearbetning

Myndigheten delar inte utredningens bedömning att kostnaderna för myndigheten uppgår till en engångskostnad om 3,70 miljoner kronor, samt löpande kostnader om 270 000 kronor årligen. För att kunna utföra de nya uppgifterna i kap. 10 och 11 behöver myndigheten tillföras ett engångsbelopp om 6,36 miljoner kr och därefter 1,00 miljoner kr årligen, vilket även framgår av myndighetens budgetunderlag för räkenskapsåren 2023-2025.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Karin Tegmark Wisell. I den slutliga handläggningen har avdelningschefen Anna Bessö, enhetschefen Marie Risbeck och chefsjuristen Bitte Bråstad deltagit. Utredaren Richard Henriksson har varit föredragande.

Folkhälsomyndigheten

Richard Henriksson